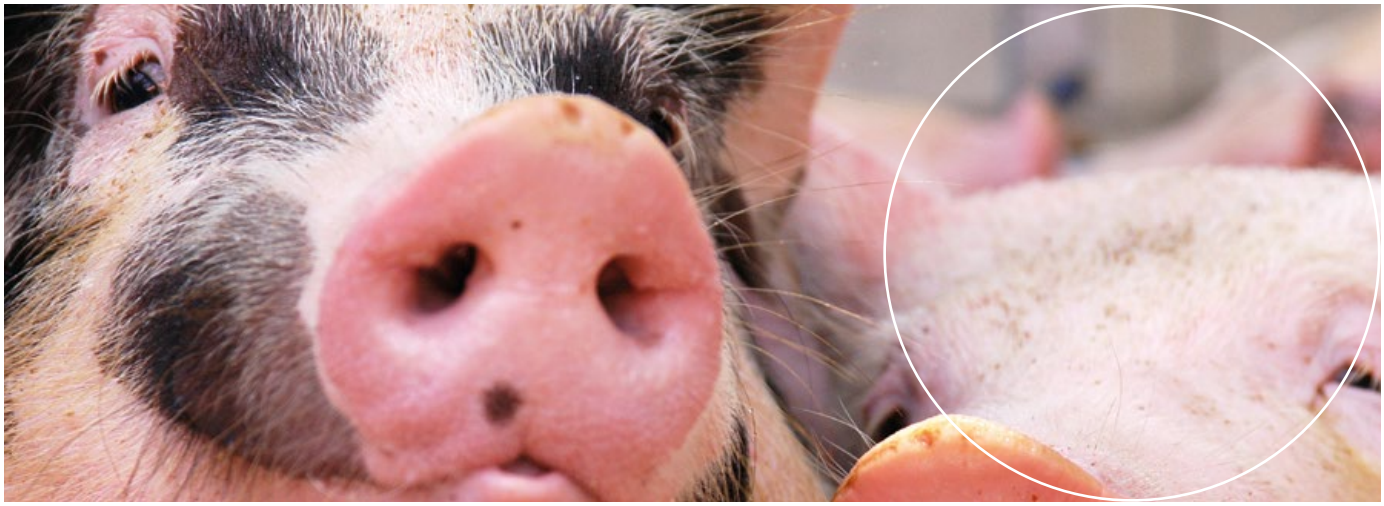

Een mooie zwijnenstal!

Les over welzijn van varkens

Handleiding

doelgroep: groep 6/7/8
vakgebied: natuur en wetenschap

tijd:
- les 1 (klassikaal): 30 minuten (presentatie)
- les 2 (zelfstandig): 60 minuten (groepsopdracht, ontwerp een varkensstal)
- les 3 (afsluiting): 5-10 minuten per groepje

Achtergrond

Wageningen University & Research doet onderzoek naar dierenwelzijn. Kennis die door dit onderzoek is opgedaan, wordt gedeeld met een breder publiek. Het onderwerp dierenwelzijn past uitstekend bij de belevingswereld van kinderen op de basisschool en is bovendien relevant voor kinderen in deze ontwikkelingsfase.

In deze les over dierenwelzijn gaan we in op het welzijn van varkens, vooral biggetjes. Voor de meeste kinderen is dit niet een dier dat ze dagelijks zien. Maar er zijn wel heel veel varkens in Nederland. Misschien is er een mogelijkheid om een varkenshouder of kinderboerderij in de buurt te bezoeken. Veel varkensstallen hebben tegenwoordig een zichtstal, waar je van boven naar de varkens kunt kijken. Kijk bijvoorbeeld op www.stapindestal.nl

Deze lessen kunnen ingezet worden als extra lessen natuur of passen bij projecten over dieren, voedselvoorziening of natuur. De lessen hebben een wetenschappelijk karakter: de kinderen gaan zelf iets ontwerpen op basis van informatie over gedrag. Daarnaast kan er discussie ontstaan. Bijvoorbeeld over het eten van (varkens)vlees of over verschillen tussen intensieve veehouderij en biologisch.

Dit informatieblad, de presentatie en het werkblad voor de leerlingen zijn beschikbaar als pdf, met alle links naar alle genoemde video's en dossiers, via:

www.dierenwelzijnsweb.nl/nl/dierenwelzijnsweb/leermateriaal.htm
of
www.wur.nl/nl/Project/Onderwijsmaterialen-Dierenwelzijn.htm

Les 1, introductie

Laat de presentatie (powerpoint) Het varken zien.

Dia 1
Kennen de kinderen de uitdrukking: Wat een zwijnenstal! Hebben ze dat wel eens van hun ouders gehoord over hun eigen kamer bijvoorbeeld? Wat betekent het? En zouden varkens echt zo'n troep van hun hok maken?

Dia 2
Je ziet ze misschien niet zo vaak, maar in Nederland wonen veel varkens (wel 12 miljoen). Bijvoorbeeld in Brabant en in de Achterhoek. Ze wonen op grote boerderijen, die we varkenshouderijen noemen.

Dia 3
Welzijn bij varkens: Het dier voelt zich goed, is gezond en kan zich gedragen zoals voor varkens normaal is.

Dia 4
Wat weet jij over varkens? Waarom zijn er zo veel varkens in Nederland? Dit kan natuurlijk aanleiding geven tot discussie over het eten van vlees. Wie eet er wel varkensvlees in de klas? En wie niet? En waarom wel of niet? Is er nog verschil in het varkensvlees?

Dia 5
Deze les gaat over moedervarkens en biggetjes. Moedervarkens noemen we zeugen. Zeugen zitten meestal in groepjes bij elkaar in een hok. Als de zeugen op een biologische boerderij wonen kunnen ze ook naar buiten.

Meer informatie over het verschil tussen gewoon vlees, scharrel vlees en biologisch vlees en de verschillende keurmerken vindt u in deze video:
https://youtu.be/X5wijzvzPhs
Deze is ook geschikt voor oudere leerlingen.

Dia 6
Een paar dagen voordat de biggetjes geboren worden krijgt elke zeug een eigen hok. Dan kan ze rustig bevallen en haar kinderen opvoeden.

Dia 7
Hoeveel spenen heeft een zeug? Probeer het te tellen...
Antwoord = 14
Hoeveel biggetjes krijgt een zeug gemiddeld? Wat denken de kinderen? Antwoord = 13
Als het filmpje niet wil starten, de link is:
https://youtu.be/eoItmUAOD6w
De spenen aan de voorkant geven de meeste melk, dus daar is het altijd druk.

Dia 8
Kijk eens naar de zeug en de biggetjes. Wat valt je op? Diverse antwoorden mogelijk, maar we zoeken het enorme verschil in grootte. De zeug is heel veel groter en zwaarder dan de biggen. Er bestaat een gevaar voor de biggetjes als de zeug gaat liggen. Soms gaat een zeug per ongeluk op een biggetje liggen. Dat is natuurlijk niet zo best.

Dia 9
Om platliggen van biggetjes te voorkomen hebben veel varkensboeren een apart 'nest' voor de biggen. Ze zijn met een hek gescheiden van hun moeder. Ze kunnen wel drinken, maar de zeug kan niet zo makkelijk op hen gaan liggen. Maar ja, heel gezellig is dat niet.

Dia 10-11
Varkens zijn sociale dieren en ook zeug wil haar biggetjes kunnen verzorgen en knuffelen. Dat gaat minder goed als er een hek tussen zit. Daarom willen onderzoekers in Wageningen een nieuw hok bedenken voor zeugen en biggetjes. De opdracht voor de kinderen is om – in groepjes - ook een hok te ontwerpen.Daarvoor moet je wel weten wat de varkens nodig hebben. In elk geval zou het fijn zijn als de biggetjes een eigen ruimte hebben, waar ze veilig kunnen liggen en hun moeder niet op hen terecht kan komen. Maar… varkens willen elkaar wel goed kunnen zien, horen en ruiken.

Dia 12-13
Biggetjes zijn net baby's. Ze moeten veel slapen. Daar hebben ze een droog en zacht bed voor nodig, waar de zeug niet in kan. De slaapkamers moeten een ruwe vloer hebben, zodat de varkens makkelijk op kunnen staan en niet uitglijden. Ook is het fijn als er een muur is, of een hoek. Varkens voelen zich dan veilig.

Dia 14 - 15
Varkens houden van eten, het liefst doen ze het de hele dag. Ze hebben goed en lekker voer nodig en schoon drinkwater. Het eten en drinken moet niet te dicht bij de slaapplek staan, want dan wordt de vloer vies en nat. Varkens willen altijd alles tegelijk doen. Dus de voerbak moet niet te klein zijn. Anders krijgen ze ruzie. Biggetjes drinken de eerste drie weken alleen moedermelk. Daarna gaan ze ook wennen aan brokjes. Hun moeder leert hen om brokjes te eten. De voerbak van de zeug kan het beste naast de voerbak van de biggetjes zijn. Dan kunnen ze zien hoe het moet.

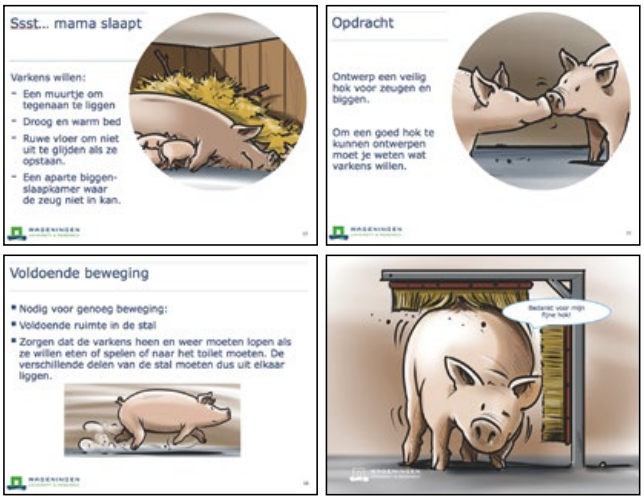
Dia 16
"Vies varken!" Dat zeggen mensen wel eens. Maar klopt dat wel? Nee, varkens zijn juist heel schoon. Ze willen dan ook graag een apart stukje van hun hok gebruiken om te poepen en te plassen. Vaak zit hier een rooster in de vloer, daar valt de mest dan doorheen. En dan kan de boer het hok makkelijker schoonmaken. Bekijk eventueel met de klas dit extra filmpje over het varkenstoilet: https://youtu.be/ZwF6EfJhV64

Dia 17
Varkens kunnen niet zweten. Ze regelen hun temperatuur door tegen elkaar aan te gaan liggen als het koud is, of op een koele plek te gaan staan als ze het warm hebben. Biggetjes hebben het sneller koud dan hun moeder. Varkens hebben een hekel aan tocht.

Dia 18
Varkens hebben – net als mensen – beweging nodig. Weet de klas dat kinderen meer beweging nodig hebben dan volwassenen? Bij biggetjes is het net zo. Om een gezond varken te worden, moeten biggetjes veel bewegen.

Dia 19
In het wild zullen varkens graag rollen en modderbaden nemen. In de stal is er natuurlijk geen modder. Daarom is het fijn als ze zichzelf wel lekker kunnen kriebelen en verzorgen. Als de biggetjes klein zijn doet hun moeder dat. Maar laten kunnen ze bijvoorbeeld ook wel een lekkere borstel gebruiken.

Dia 20
Weten de kinderen wat hier gebeurd is? Op plekken waar veel wilde zwijnen leven zie je vaak dat de grond helemaal is omgewoeld. Dat komt omdat de zwijnen met hun neus in de grond gezocht hebben naar eetbare dingen zoals eikels, wormen en wortels. Dat zie je bijvoorbeeld op de Veluwe. Wilde zwijnen zijn familie van de varkens op onze boerderijen.

Dia 21
Ook boerderijvarkens vinden het ook fijn om te wroeten, naar voedsel te zoeken en te spelen. Ze willen hun omgeving onderzoeken. De kinderen kunnen nadenken over speelgoed voor de varkens. Voorbeelden zijn: stro om in te wroeten, touw of kettingen om in te bijten, jute zakken, ballen. Als het filmpje niet wil starten, de link is: https://youtu.be/B6TsXrUun8k

Dia 23
Opdracht: Ontwerp (in groepjes) een stal voor zeug en biggen. Er is een opdrachtenvel beschikbaar. Hierop staan kort ook nog alle behoeften van varkens genoemd. De kinderen kunnen een tekening maken of een maquette.

Dia 24
De kinderen presenteren hun ontwerp. Waarom hebben ze bepaalde keuzes gemaakt? Lijken de ontwerpen op elkaar? Wat zijn de verrassende ideeën? Wat zijn ze misschien vergeten?

Dia 25
Het hok van de onderzoekers. Toon het filmpje. Wat vinden de kinderen van het hok? Wat waren ze zelf vergeten? Wat zijn de onderzoekers nog vergeten? Wat zouden ze anders doen? Zag het er uit zoals ze van tevoren gedacht hadden?

Les 2, het ontwerp

Het ontwerpen van de stal gebeurt in groepjes. Geef de kinderen het werkblad 'Een mooie zwijnenstal' (te downloaden). Op het werkblad kunnen ze zien aan welke eisen het hok moet voldoen. Wat hebben de varkens allemaal nodig om zich goed te voelen?

Spreek met de kinderen een duidelijke deadline af: wanneer moet het af zijn?

Les 3, presentatie en evaluatie

Laat de kinderen hun ontwerp presenteren aan de rest van de groep. De presentaties mogen niet langer dan 5 minuten duren. Zijn er ontwerpen die op elkaar lijken? Vergelijk de bevindingen. Geef de kinderen een plek in het lokaal of in de school om hun ontwerp op te hangen of neer te zetten. Misschien kunnen ze er ook over schrijven in de schoolkrant?

Bekijk samen het filmpje van het hok dat de onderzoekers ontworpen hebben (zie presentatie - Dia 25). Wat vinden de kinderen ervan? Wat zouden ze een volgende keer anders aanpakken? Wat was goed binnen hun eigen ontwerp? Wat hebben de kinderen geleerd van deze opdracht?

Bronnen en video's

Dossier: Welzijn varkens
www.dierenwelzijnsweb.nl/nl/dierenwelzijnsweb/showdww/dossier-welzijn-varkens.htm

Brochure: Wat wil het varken? Van behoeften naar stalontwerpen, Wageningen UR, 2009
http://edepot.wur.nl/15010

Dierenwelzijnslessen
https://dierenwelzijnslessen.groenkennisnet.nl/
Om nog meer te leren over varkens of als bron voor spreekbeurten of andere opdrachten.

Alle in de presentatie opgenomen video's zijn ook terug te vinden via het youtubekanaal van dierenwelzijnsweb.
www.youtube.com/user/Dierenwelzijn

Informatie

Marko Ruis
T 0317 480 646
E marko.ruis@wur.nl

Alle afbeeldingen: © Wageningen University & Research
Samenstelling: Wageningen Livestock Research en Mirages Communicatie
Vormgeving: Topontwerper